

STORTINGET

Innst. 273 L

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Prop. 34 L (2022–2023)

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i tvisteloven mv. (rettsmekling, ankenektelse mv.)

Til Stortinget

Sammendrag

Justis- og beredskapsdepartementet fremmer i proposisjonen forslag til endringer i tvisteloven, domstolloven, jordskiftelova og barnevernsloven. Overordnet er formålet med forslagene å oppnå en mer effektiv rettspleie, mer aktiv saksstyring og en større grad av proporsjonalitet i prosessen, og slik bidra til lavere kostnader for partene og samfunnet og at tilgangen til domstolene ivaretas.

I proposisjonen fremmes det forslag om endringer i reglene om rettsmekling. For at flere saker skal kunne løses ved rettsmekling, foreslås det at retten skal beslutte rettsmekling når saken egner seg for det. Det vil legges til rette for at saker kan finne sin løsning på et så tidlig tidspunkt som mulig og før det påløper ytterligere kostnader for partene og samfunnet. Forslaget skiller seg fra dagens regel ved at dommeren i saken kan beslutte rettsmekling også når partene ikke har samtykket til det.

Departementet foreslår at terskelen for å nekte anke fremmet til lagmannsretten skal senkes noe. Formålet med forslaget er å unngå belastningen og kostnadene for partene og samfunnet med en full, ny muntlig forhandling i saker som ligger slik an at det ikke er grunn for det. Etter forslaget vil dermed noen flere saker

kunne avsluttes etter en skriftlig realitetsbehandling av anken.

I proposisjonen foreslås en bestemmelse om at det i sivile saker som et utgangspunkt ikke kan føres bevis om politiets og påtalemyndighetens interne straffesaksforberedelse, med mindre riksadvokaten samtykker eller retten bestemmer at beviset skal føres. Videre foreslås det å innføre en bestemmelse som skal ivareta at vitner som forklarer seg i barnevernssaker ved skjult adresse, ikke for åpen rett må oppgi navn og andre personalia når det kan avsløre den skjulte adressen. Det foreslås at bestemmelsen gis tilsvarende anvendelse i saker for barneverns- og helsenemnda.

For å bidra til en mer aktiv saksstyring under saksforberedelsen foreslås det endringer blant annet i reglene om planmøte. Det foreslås også noen endringer i reglene om småkravprosessen og i reglene om behandlingen i forliksrådet, i tillegg til enkelte andre endringer for å klargjøre rettstilstanden eller for å rette opp språklige feil i tvisteloven, slik som blant annet bruken av uttrykket «i forhold til» i flere bestemmelser.

I sakskostnadsreglene foreslås det blant annet å forenkle prosedyren for at retten kan nedsette krav om sakskostnader. Et annet forslag i proposisjonen går ut på at retten etter omstendighetene skal gjøre en part oppmerksom på adgangen til å be om at retten fastsetter prosessfullmektigens godtgjøring. Endringene vil kunne bidra til å dempe sakskostnadsnivået i domstolene, men vil ikke alene kunne bringe sakskostnadene ned på et nivå som er i tråd med lovgivers intensjon ved innføringen av tvisteloven. Det pågår et arbeid med oppfølging av arbeidsmøtene om sakskostnader og rettssikkerhet som departementet og Domstoladministrasjonen har hatt med sentrale aktører høsten 2022, med sikte på å utrede tiltak og eventuelle forslag for å bi-

dra til lavere sakskostnader og for å sikre en reell tilgang til domstolene.

Proposisjonen følger opp to høringsnotater fra 2018 og 2020, som blant annet har bakgrunn i tvistelov-evalueringen, og enkelte forslag i Domstolkommisjonens utredning NOU 2020:11 Den tredje statsmakt – domstolene i endring. Enkelte av forslagene i høringsnotatene fra departementet har – blant annet på bakgrunn av høringen – vist seg å kreve ytterligere utredning og ny høring før de eventuelt kan følges opp med lovforslag. Det gjelder forslagene om rettens angivelse av fristers avslutning og om krav og motkrav i småkrav- og allmennprosessen. Et forslag om bevisplikt i sivile saker til visse opplysninger som faller utenfor inn-syn i straffesaker, vil bli fulgt opp i en egen prosess. Også enkelte av de forslagene fra Domstolkommisjonens utredning NOU 2020:11 som har nær sammenheng med forslagene i denne proposisjonen, må utredes nærmere og eventuelt sendes på høring dersom det er aktuelt å følge dem opp med lovforslag.

Flere av de foreslåtte endringene i tvisteloven vil også få betydning for saker som behandles i jordskifte-retten, jf. jordskiftelova § 6-1 andre ledd, som fastsetter at en rekke nærmere angitte deler, kapitler og paragrafer i tvisteloven gjelder slik det følger av jordskiftelova og ellers tilsvarende så langt de passer.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kamzy Gunaratnam, Odd Harald Hovland og Maria Aasen-Svensrud, fra Høyre, Ingunn Foss og Sveinung Stensland, fra Senterpartiet, Ivar B. Prestbakmo og Else Marie Rødby, fra Fremskrittspartiet, lederen Per-Willy Amundsen og Tor André Johnsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Andreas Sjalg Unneland, og fra Venstre, Ingvild Wetrhus Thorsvik, viser til at Prop. 34 L (2022–2023) Endringer i tvisteloven mv. (rettsmekling, ankenektelse mv.) behandles i denne innstillingen.

Komiteen viser til at det i proposisjonen foreslås endringer for at flere saker skal kunne løses ved rettsmekling, og det foreslås å senke terskelen for ankenektelse i sivile saker. Videre foreslås det også et bevisforbud i forbindelse med interne straffesaksopplysninger i sivile saker, samt innføring av en bestemmelse om vitneavhør og opplysninger om vitners personalia i barnevernssaker ved skjult adresse.

Komiteen viser videre til at det i proposisjonen blant annet foreslås endringer i reglene om planmøte, småkravsprosess og behandlingen i forliksrådet. Videre foreslås det også endringer i reglene for sakskostnader i sivile saker.

Komiteen viser avslutningsvis til at det er gjennomført skriftlig høring i saken. Fristen for å inngi høringsuttalelser i saken var den 21. februar 2023. Det er inngitt tre skriftlige høringsinnspill i saken, fra Oslo tingrett, Advokatforeningen og advokat Anders Brosveit ved Elden Advokatfirma.

Komiteen viser til at proposisjonen hviler på et omfattende utrednings- og evalueringsarbeid, jf. evalueringsrapport avgitt 4. juni 2013, «Evaluering av tvisteloven», påfølgende høringsnotater i 2018 og 2020, samt Domstolkommisjonens utredning i NOU 2020:11 Den tredje statsmakt – domstolene i endring.

Komiteen støtter det overordnede formålet med proposisjonen og de enkeltforslagene som fremmes for å oppnå en mer effektiv rettspleie, mer aktiv saksstyring og en større grad av proporsjonalitet i prosessen, og slik bidra til lavere kostnader for partene og samfunnet, og at tilgangen til domstolene ivaretas.

Komiteen viser til proposisjonen og omtalene av sakskostnadsreglene, der regjeringen blant annet foreslår å forenkle prosedyren for at retten kan nedsette krav om sakskostnader.

Komiteen viser til at lovforslagene i proposisjonen legger til rette for at en større andel av de sivile tvistesakene som kommer til tingrettene, skal kunne løses ved rettsmekling. I dag forutsetter rettsmekling som hovedregel partenes samtykke. Komiteen merker seg at forslaget innebærer at retten skal beslutte at det skal foretas rettsmekling når den finner at saken egner seg for det, og at dette er i tråd med intensjonen om at tvisteloven skal legge til rette for at partene kan få løst sine tvister i minnelighet – også etter at saken er brakt inn for domstolene. Regjeringen foreslår også en rekke endringer for å tydeliggjøre og forbedre reglene om tvisteløsning i sivile saker, herunder behandlingen i forliksrådet og ved småkravprosess.

Komiteen viser til at en viktig og lenge etterspurt regelendring er kommet på plass ved proposisjonen. I barnevernssaker med vedtak om skjult adresse kan det være avgjørende for sikkerheten og tryggheten til barnet at et vitne ikke oppgir personalia som kan avsløre adressen barnet bor på. Komiteen merker seg forslaget i proposisjonen om å innføre en hjemmel i tvisteloven som åpner for at retten kan beslutte at vitnets navn og andre personalia ikke skal oppgis i åpen rett, men bare opplyses skriftlig til retten når det er nødvendig for å holde barnets adresse skjult.

Komiteen viser til at regjeringen i Prop. 34 L (2022–2023) skriver at flere av forslagene i høringsnotatene fra 2018 og 2020 har vist seg å kreve ytterligere høring og utredning før de eventuelt kan følges opp med lovforslag. I forbindelse med det pågående utredningsarbeidet mener komiteen at det kan være behov for å se på ytterligere endringer i tvisteloven.

Komiteen viser til tvisteloven § 6-11 fjerde avsnitt gir en part rett til å kreve en sak innstilt hvis saken ikke er avsluttet innen tre måneder etter at forliksklagen ble forkynt. Komiteen mener at det kan stilles spørsmål ved om bestemmelsen og gjeldende rett i tilstrekkelig grad ivaretar hensynet til at flest mulig egnede saker blir avgjort i forliksrådet. I tilfeller hvor saksbehandlingstiden overstiger tre måneder, kan man risikere at klagemotpart bruker innstillingsadgangen til å trenere behandlingen av saken. Det er etter komiteens oppfatning ikke i tråd med formålet med bestemmelsen. Komiteen ønsker derfor å be departementet se på endringer i tvisteloven kapittel 6 for saker som kreves innstilt som følge av at behandlingen ikke er avsluttet innen fristen i § 6-11 fjerde ledd.

Komiteen fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere endringer i tvisteloven kapittel 6 for saker som kreves innstilt som følge av at behandlingen ikke er avsluttet innen fristen i § 6-11 fjerde ledd.»

Videre mener komiteen at det kan være behov for å endre tvisteloven § 31-6 om fristene for gjenåpning. Komiteen mener det kan være en mangel ved lovverket at personer som har fått straffesaken gjenopptatt, og av den grunn blitt frikjent, ikke skal ha mulighet til å gjenoppta erstatningssaken dersom det har gått mer enn ti år siden dommen falt. Det samme gjelder personer som har blitt erstatningsansvarlig, men som senere blir rensket som følge av for eksempel at en tredjeperson domfelles for det erstatningsbetingende forholdet. I slike tilfeller mener komiteen at det kan være i strid med uskyldspresumsjonen at en felledde dom på krav om oppreisning blir stående for ettertiden uten mulighet til gjenopptakelse.

Komiteen ser at spørsmålet om endring av tvisteloven § 31-6 reiser en rekke kompliserte juridiske problemstillinger. Dette er spørsmål om blant annet forholdet til andre regler i tvisteloven, hvordan et unntak skal utformes, partsforholdene i gjenåpningssaken og de materielle vilkårene for gjenåpning. Komiteen ønsker å be departementet vurdere endringer i tvisteloven § 31-6 i forbindelse med det pågående utredningsarbeidet.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere endringer i / unntak fra den absolutte fristen etter tvisteloven § 31-6 på ti år for gjenåpning av sivile saker som er pådømt som del av en straffesak.»

Komiteens flertall, medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, deler bekymringen for den betydelige veksten i tilkjente sakskostnader.

Flertallet viser til proposisjonen og omtalen av et pågående arbeid med sakskostnader og rettssikkerhet med sikte på å utrede tiltak og eventuelle forslag for å bidra til lavere sakskostnader, og for å sikre en reell tilgang til domstolene. Flertallet imøteser dette arbeidet.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan partenes sakskostnader i sivile saker kan bli lavere, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre viser til at adgangen til å få en sak behandlet av to uavhengige instanser er en viktig rettssikkerhetsgaranti. På denne bakgrunn er disse medlemmer i utgangspunktet noe skeptiske til proposisjonens forslag om utvidet adgang til ankesiling i sivile saker. Men disse medlemmer har merket seg høringsinstansenes syn på dette forslaget, og særlig merket seg at lagmannsretten, med dagens regler for ankesiling og de føringer som følger av rettspraksis, foretar en reell og fullverdig skriftlig behandling av anken. Det vises herunder særlig til høringsuttalelsene fra Agder lagmannsrett, Eidsivating lagmannsrett, Borgarting lagmannsrett, Hålogaland lagmannsrett, Dommerforeningen og Domstoladministrasjonen.

Disse medlemmer mener det i lys av den prøvingen som foretas ved lagmannsrettens skriftlige ankebehandling, er naturlig å se hen til det arbeidet med økt digitalisering av domstolene som ble igangsatt da Solberg-regjeringen styrte Justis- og beredskapsdepartementet. Digitaliseringen av domstolene vil gi lagmannsretten tilgang til lydopptak fra tingrettsbehandlingen av saken. Dette gir et bedre og mer opplyst beslutningsgrunnlag ved den skriftlige behandlingen av anken, enn der ankebehandlingen kun baseres på dokumenter. Disse medlemmer mener derfor at de rettssikkerhetsmessige betenkeligheter ved den foreslåtte utvidelsen av ankesilingsadgangen dempes ved digitaliseringen av domstolene, som sikrer et bedre beslutningsgrunnlag ved lagmannsrettens skriftlige ankebehandling.

Disse medlemmer har merket seg at LO i sitt høringsinnspill mener en utvidelse av ankenektelsesadgangen bør utstå til samtlige lagmannsretter har tilgang til opptak av parts- og vitneforklaringer fra tingretten. Videre at Dommerforeningen, Gulating lagmannsrett og Hålogaland lagmannsrett i sine høringsinnspill mener ankenektelsesadgangen ikke bør knyttes opp mot lagmannsrettens tilgang til opptak fra tingretten. Disse medlemmer ser at det kan være uheldig å knytte behandlingen av ankenektelsesadgangen direkte opp mot arbeidet med digitalisering av domstolene. Men som nevnt i foregående avsnitt mener disse med-

lemmer at digitaliseringen av domstolene og lagmannsrettens tilgang til opptak fra tingrettsbehandlingen er en omstendighet som gjør det mindre betenkelig i et rettssikkerhetsperspektiv å utvide ankesilingsadgangen. Dette har vært vektlagt ved disse medlemmers beslutning om å støtte proposisjonen på dette punkt.

Disse medlemmer vil avslutningsvis oppfordre regjeringen til å prioritere arbeidet med digitalisering av domstolene fremover.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil påpeke at Fremskrittspartiet i sine alternative statsbudsjett for 2022 og 2023 foreslo bevilget mer til domstolene enn det regjeringen foreslo i statsbudsjettene. Deler av disse økte bevilgningene var ment for å fortsette arbeidet med lyd- og bildeopptak i domstolene. Slik disse medlemmer ser det, har regjeringen viet mer oppmerksomhet til domstolenes struktur og hvordan den kan benyttes som distriktspolitisk virkemiddel, til tross for at de sentrale fagmiljøer i justissektoren har advart mot den negative effekten dette kan ha for rettssikkerheten, samt at den distriktspolitiske effekten er høyst tvilssom sett hen til at reformen som ønskes reversert, ikke medførte at noen av landets rettssteder forsvant. Disse medlemmer mener det at den tredje statsmakt benyttes til distriktspolitisk aktivisme, samtidig som domstolene ikke får de nødvendige bevilgninger, er egnet til å gå ut over rettssikkerheten. Disse medlemmer vil derfor på det sterkeste oppfordre regjeringen til å prioritere rettssikkerhet fremfor distriktspolitikk, herunder at arbeidet med digitalisering av domstolene prioriteres.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at sakskostnadene i sivile saker har økt mye de siste årene, og det er ingen tvil om at de høye sakskostnadene utgjør et alvorlig rettssikkerhetsproblem. Høye sakskostnader gjør terskelen for å få sin sak avklart i retten høyere for den enkelte, og det reduserer domstolenes relevans som tvisteløser. Dette medlem viser til at Domstolkommisjonen i NOU 2020:11 Den tredje statsmakt – domstolene i endring har kartlagt nivået på tilkjente sakskostnader i tingrettene. Undersøkelsen omfatter alminnelige tvistesaker som ble behandlet ved allmennprosess og avgjort ved dom i 2009 og 2018. Målt ved medianverdien viser Domstolkommisjonens kartlegging at nivået på sakskostnadene økte med 54 pst. fra 2009 til 2018. Nivået på sakskostnadene økte med 92 pst. målt ved gjennomsnitt.

Dette medlem viser til justis- og beredskapsministerens svarbrev, der det legges til grunn at den reelle årlige veksten i sakskostnadene som har blitt tilkjent i tingrettene, har vært om lag den samme fra 2018 til i dag som fra 2009 til 2018. Ut fra dette anslås det at nivået på

sakskostnadene har økt med om lag 20 pst. fra 2018 til i dag. Medianverdien for sakskostnadene i 2018 var på om lag 145 000 kroner. Det anslås derfor at medianverdien for 2022 var om lag 175 000 kroner. Statsråden understreker at det er usikkerhet knyttet til disse anslagene.

Dette medlem viser til at den 20. januar 2020 skrev Finansavisen at timeprisen hos de største firmaene har passert seks tusen kroner med god margin. Hovedregelen etter tvisteloven § 20-5 er at parten som tilkjennes sakskostnader, skal gis full erstatning for alle «nødvendige kostnader ved saken». Dette medlem viser til side 43 i Prop. 34 L (2022–2023), der det slås fast at

«evalueringsrapporten av tvisteloven fra 2013 hvor det fremgår at rettens praksis med overprøving av sakskostnadsoppgavene neppe har endret seg særlig med tvisteloven, og at retten fortsatt i nokså liten grad nedsetter kravene.»

Dette medlem mener det er fornuftig å fjerne varslingsregelen i § 20-5 femte ledd ettersom regelen i praksis oppleves tungvint og omstendelig, og det bidrar til en høy terskel for å sette ned sakskostnadskravet.

Dette medlem mener forslaget ikke går langt nok i å vurdere tiltak for å dempe prisveksten og prosessrisikoen som skapes med høye kostnadskrav for tapende part. Det er ikke nærmere vurdert hvordan andre land begrenser at den tapende part skal dekke den vinnende parts sakskostnader, og om det vil være fornuftig å knytte kravet til fastsatte satser som det offentlige salæret eller å sette et øvre tak. Det er heller ikke vurdert det som foreslås i en artikkel om de økte sakskostnadene i Høyesterett i Lov og Rett av tidligere høyesterettsdommer Clement Endresen og utreder Gjermund Aasbrenn:

«Et naturlig korrektiv kan være å ta utgangspunkt i hvilken timepris et rimelig antall dyktige advokater innenfor saksfeltet ville vært villig til å ta på seg prosessoppdraget for.» (Lov og Rett nr. 6/2019).

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om hvordan man kan ytterligere begrense hvor mye en part kan kreve dekket av sine egne sakskostnader fra motparten i sivile saker. Det skal vurderes hvordan andre land begrenser at den tapende part skal dekke den vinnende parts sakskostnader, og om det vil være fornuftig å knytte kravet til fastsatte satser som det offentlige salæret eller å sette et absolutt øvre tak.»

Dette medlem viser til at forslaget om å flytte tvisteloven § 3-8 første ledd til kapittel 20 er fornuftig og

vil sette bestemmelsen i kontekst som vil synliggjøre den.

Dette medlem mener en økt bruk av bestemmelsen vil kunne bidra til å dempe sakskostnadsnivået i domstolene. Dette medlem mener i likhet med Bergen tingrett, Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo, Finans Norge, Forbrukertilsynet, Kongsberg og Eiker tingrett, KS, LO, Statens sivilrettsforvaltning og Utlendingsnemnda at det bør inntas en regel om at retten skal gjøre partene oppmerksomme på adgangen til å be om rettens fastsetting av prosessfullmektigens godtgjøring.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et lovforslag om å innta et nytt tredje ledd i tvisteloven § 3-8 om at retten ved hoved- eller ankeforhandlingens avslutning skal informere partene om adgangen til å be om rettens fastsetting av godtgjøringen.»

Komiteens medlem fra Venstre viser til forslag til ny § 22-6 a og at utgangspunktet i sivilprosessen er at parter i rettssaker har plikt til å opplyse saken sannferdig og fullstendig, så langt det handler om opplysninger som faktisk er relevante for saken. Dette innebærer at staten som saksøkt i en sivil sak har plikt til å fremlegge dokumenter og bevis som taler for at borgeren har retten på sin side.

Dette medlem viser til at svært gode grunner taler for å holde interne straffesaksdokumenter utenfor innsyn under en pågående straffesak, enten innsyn kreves i straffesakssporet eller i en parallell sivil sak. Etter avsluttet straffesak er det derimot få hensyn som taler for å nekte bruk av interne straffesaksdokumenter i sivile saker.

Dette medlem viser til at dokumentene som foreslås unntatt, er interne dokumenter. Interne dokumenter omfatter underordnet påtalemyndighets innstilling til overordnede om tiltalespørsmålet, politiets og påtalemyndighetenes vurderinger, herunder den enkelte bevisbedømmelse, rettslige vurderinger, subsumsjoner og drøftelser for eller imot tiltale.

Dette medlem viser til Advokatforeningens høringsinnspill og mener i likhet med høringsinstansen at vektige samfunnshensyn taler for at en person som eventuelt urettmessig har blitt rettsforfulgt, kan kreve disse dokumentene fremlagt i et etterfølgende erstatningssøksmål. Som Advokatforeningen påpeker, er det nettopp i slike saker av verdi å kartlegge vurderingene som har vært gjort fra påtalemyndighetene og politiet, fordi dette er den eneste praktiske måten å kartlegge politiets og påtalemyndighetens eventuelle skyldansvar på.

Dette medlem viser til at det i proposisjonen fremholdes at det er en risiko for at informasjonen slike dokumenter gir, kan være uriktig, fragmentert eller gi et misvisende bilde. Dette medlem ønsker å påpeke at dette ikke er særegent for politiets virksomhet, men gjelder for de aller fleste som risikerer å bli saksøkt. Dette medlem viser videre til at politiets inngripende samfunnsfunksjon tilsier at det også stilles strenge krav til hva interne vurderinger bygger på. Hvis disse er mangelfulle, vil det kunne få bevismessig betydning ved sak om politiets skyldansvar.

Dette medlem viser til at det i proposisjonen hevdes at innsyn kan føre til «mindre åpenhet i de vurderinger som gjøres», og at politi og påtalemyndighet vil kunne bli «tilbakeholden med å foreta inngående vurderinger skriftlig». Dette medlem deler denne bekymringen, men mener at det ikke er noe argument for å nekte innsyn. Dette medlem mener i likhet med Advokatforeningen at denne bekymringen kan imøtegås på annet vis, eksempelvis ved å gi regler eller føringer med minimumskrav til vurderingsgrunnlag hos politi og påtalemyndighet, som vil sikre reell åpenhet om de vurderinger som er gjort.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om hvordan man kan ytterligere begrense hvor mye en part kan kreve dekket av sine egne sakskostnader fra motparten i sivile saker. Det skal vurderes hvordan andre land begrenser at den tapende part skal dekke den vinnende parts sakskostnader, og om det vil være fornuftig å knytte kravet til fastsatte satser som det offentlige salæret eller å sette et absolutt øvre tak.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et lovforslag om å innta et nytt tredje ledd i tvisteloven § 3-8 om at retten ved hoved- eller ankeforhandlingens avslutning skal informere partene om adgangen til å be om rettens fastsetting av godtgjøringen.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding A og B I og II fremmes av en samlet komité. Tilrådingen B III fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råar Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

A.

V e d t a k t i l l o v

om endringer i tvisteloven mv.
(rettsmekling, ankenektelse mv.)

I

I lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister gjøres følgende endringer:

§ 1-3 andre ledd første punktum skal lyde:

Den som reiser saken, må påvise et reelt behov for å få kravet avgjort *overfor* saksøkte.

§ 2-1 første ledd bokstav b skal lyde:

b. *stat*, kommuner og fylkeskommuner,

§ 3-4 første ledd andre punktum skal lyde:

Begrensninger i prosessfullmakten er uten virkning for retten og motparten.

§ 3-8 nytt tredje ledd skal lyde:

(3) *Dersom en parts krav på sakskostnader etter kapittel 20 klart overstiger det som synes å være nødvendig i saken, skal retten i avgjørelsen gjøre parten oppmerksom på adgangen til å be om at retten fastsetter prosessfullmektigens godtgjøring etter første ledd, og fristen etter annet ledd.*

§ 4-2 skal lyde:

§ 4-2 *Overføring av sak til saklig kompetent domstol*

(1) *Er søksmål reist ved en tingrett som ikke har saklig domsmyndighet, skal saken henvises til en kompetent domstol.*

(2) *Er søksmål reist direkte for en tingrett i strid med § 6-2 annet ledd, skal saken henvises til et stedlig kompetent forliksråd. Er flere forliksråd kompetente, kan saksøkeren velge hvilket forliksråd saken skal henvises til. Overføringen gjør at stevningen anses som en forliksklage.*

§ 4-4 tredje ledd første punktum skal lyde:

Virksomheter registrert i Foretaksregisteret har alminnelig verneting på det sted virksomhetens *forretningskontor* ifølge registreringen ligger.

§ 6-2 andre ledd bokstav d skal lyde:

d. det etter reglene i §§ 15-1 til 15-3 bringes inn et nytt krav eller en ny part *i saken*.

§ 6-6 tredje ledd nytt fjerde punktum skal lyde:

Avvisning av saken som følge av klagerens uteblivelse etter første punktum er ikke til hinder for at det kan inngis ny forliksklage om kravet.

§ 6-11 andre ledd første punktum skal lyde:

Inntil én uke før rettsmøtet kan klagemotparten kreve behandlingen innstilt dersom saken er brakt inn for en nemnd som nevnt i § 6-2 første ledd bokstav e eller § 6-2 annet ledd bokstav c.

§ 6-13 tredje ledd nytt andre punktum skal lyde:

Staten ved departementet er motpart.

§ 6-14 fjerde ledd syvende punktum skal lyde:

I stedet for *oppfriskning kan* klagemotparten ta ut stevning til tingretten etter første ledd.

§ 8-3 skal lyde:

§ 8-3 *Rettsmekling*

(1) *Retten skal beslutte at det skal foretas rettsmekling etter §§ 8-4 til 8-6 når den finner at saken egner seg for det. Rettsmekling kan foretas i stedet for eller i tillegg til mekling etter § 8-2.*

(2) Ved avgjørelsen legges det vekt på partenes holdning til rettsmekling og mulighetene for å oppnå et forlik eller en forenkling i saken. Det legges videre vekt på om ulikt styrkeforhold mellom partene, kostnadene ved rettsmekling, tidligere meklingsforsøk eller andre forhold gjør rettsmekling *betenkelig*.

§ 9-4 skal lyde:

§ 9-4 *Saksstyring. Plan for den videre behandling*

(1) Retten skal aktivt og planmessig styre saksforberedelsen for å oppnå en rask, prosessøkonomisk og forsvarelig behandling. *Retten skal virke for at tvistes spørsmål blir klarlagt under saksforberedelsen.*

(2) Straks tilsvaret er inngitt etter § 9-3, skal retten legge opp en plan for den videre behandlingen etter drøfting med partene og herunder fastsette frister og treffe nødvendige beslutninger. Dette omfatter

- om det bør gjennomføres rettsmekling eller mekling i rettsmøte,
- om saken bør behandles etter særlige regler,
- om rettsmøter skal holdes under saksforberedelsen, og om det kan være hensiktsmessig å avgjøre saken etter et slikt rettsmøte,
- om det skal inngis skriftlige innlegg som en del av avgjørelsesgrunnlaget,
- om behandlingen av saken bør deles opp,
- gjennomgåelse av bevisføringen, herunder om det kreves befarings eller tilgang til eller framleggelse av bevis, om bevis skal sikres, om det bør oppnevnes sakkyndig, og om bevisføringen bør begrenses ut fra *proporsjonalitet*,
- om sluttinnlegg skal inngis,
- berammelse av hovedforhandling, som bare hvis særlige grunner gjør det nødvendig kan settes til et tidspunkt senere enn seks måneder etter at stevning ble inngitt i saken,

- i. om det skal være fagkyndige eller alminnelige meddommere, og
- j. andre forhold av betydning for saksforberedelsen.

(3) Drøfting etter annet ledd skal skje i rettsmøte, som kan være et fjernmøte. Hvis sakens framdrift tilsier det, eller drøfting i rettsmøte åpenbart er nødvendig, kan retten be om partenes skriftlige uttalelse eller få den nødvendige avklaring på annen måte.

(4) *Finner retten etter inngivelse av tilsvaret at mekling bør forsøkes straks, kan drøfting etter annet ledd utstå til mekling er forsøkt.*

§ 9-10 skal lyde:

§ 9-10 *Avsluttet saksforberedelse. Sluttinnlegg*

(1) Saksforberedelsen avsluttes tre uker før hovedforhandlingen hvis ikke retten fastsetter et annet tidspunkt.

(2) Retten skal som regel kreve at partene inngir et sluttinnlegg. *Sluttinnlegget skal inngis innen to uker før hovedforhandlingen hvis ikke retten fastsetter et annet tidspunkt.* Sluttinnlegget skal kort angi den påstand, de påstandsgrunnlag og de rettsregler som påberopes, og de bevis parten vil føre. Med sluttinnlegget skal følge forslag til framdriftsplan for hovedforhandlingen, jf. § 9-11 annet ledd.

§ 9-16 første ledd første punktum skal lyde:

Etter avsluttet saksforberedelse kan en part ikke mot motpartens protest sette fram nye krav, utvide påstanden til et framsatt krav, sette fram et nytt påstandsgrunnlag eller tilby nye bevis med mindre det skjer før hovedforhandlingen og er foranlediget av motpartens *prosesskriv som parten ikke med rimelighet kunne besvart tidligere*, eller retten tillater det.

§ 10-2 nytt tredje og fjerde ledd skal lyde:

(3) *En part som vil sette fram et nytt krav, utvide påstanden til et framsatt krav, sette fram et nytt påstandsgrunnlag eller tilby nye bevis, må foreta prosesshandlingen så snart parten har mulighet for det. Foretas prosesshandlingen senere, kan retten ved kjennelse nekte endringen foretatt hvis et rettsmøte må utsettes eller saken vil bli vesentlig forsinket.*

(4) Partene plikter innen en uke før rettsmøtet etter § 10-3 å varsle om bevis og sende inn dokumentbevis som ikke tidligere er varslet eller innsendt. Partene kan innen samme frist avgi skriftlige utredninger når særlige grunner taler for det. *Tredje ledd annet punktum gjelder tilsvarende.*

§ 10-4 første ledd skal lyde:

(1) Hvis ikke saken avsluttes på annen måte, skal den normalt være avsluttet med dom innen fire måneder etter at stevning ble inngitt.

§ 14-6 andre ledd skal lyde:

(2) Retten til innsyn bedømmes *for* hvert enkelt dokument eller del av dokument.

§ 15-5 første ledd første punktum skal lyde:

Flere parter på samme side i et søksmål *betraktes som selvstendige parter overfor motparten.*

§ 16-16 første ledd bokstav c skal lyde:

c. *boet til parten som anla saken*, blir tatt under konkursbehandling, dersom tvistegjenstanden inngår i bomassen.

§ 18-2 andre ledd nytt andre punktum skal lyde:

Når en sak er innstilt i forlikrådet etter § 6-11, opphører virkningen som nevnt i første punktum når det er gått én måned fra forlikrådet innstilte behandlingen av saken, uten at stevning er sendt til retten.

§ 19-4 andre ledd første punktum skal lyde:

Avgjørelsen er avsagt skriftlig når alle rettens medlemmer har undertegnet den *eller et likelydende dokument.*

§ 20-5 tredje ledd fjerde punktum skal lyde:

Utgiftspostene skal spesifiseres *og begrunnes* slik at retten har tilstrekkelig grunnlag for å foreta utmålingen.

§ 20-5 femte ledd andre punktum oppheves.

§ 20-6 første ledd skal lyde:

(1) Er det flere parter på samme side, avgjøres rett og plikt til sakskostnader *overfor* motparten særskilt for hver part.

§ 20-10 første punktum skal lyde:

Prosessfullmektigen har fortrinnsrett foran sin parts øvrige fordringshavere til de sakskostnader parten tilkjennes for sitt tilgodehavende.

§ 20-12 skal lyde:

§ 20-12 *Statens ansvar for partenes sakskostnader*

(1) En part som er påført sakskostnader på grunn av feil ved rettens behandling av saken, kan kreve tapet erstattet av staten dersom feilen

- a. ubetinget skal tillegges virkning etter § 29-21 annet ledd bokstav b eller etter bokstav d fordi parten ikke var lovlig innkalt, eller
- b. skyldes at retten er vesentlig å bebreide.

Er partens sakskostnader påført ved at feilen har fått virkning for en avgjørelse i saken, må også vilkårene i domstoloven § 200 tredje ledd være oppfylt.

(2) *Staten ved Domstoladministrasjonen er motpart for krav om erstatning etter første ledd, med mindre kravet gjelder feil ved forlikrådets behandling av saken, jf. § 6-13 tredje ledd annet punktum. Før kravet settes fram for domstolen, skal parten skriftlig varsle motparten om*

kravet. Reglene i §§ 5-2 til 5-4 om plikter før sak reises gjelder tilsvarende så langt de passer.

(3) Krav om erstatning etter første ledd må settes fram innen seks måneder etter at saken er rettskraftig avgjort. Er det avsagt dom i straffesak etter domstoloven § 200 tredje ledd bokstav c, løper fristen fra dommen er rettskraftig. Det kan begjæres oppfriskning etter kapittel 16 III ved oversitting av *fristen*.

(4) Kravet settes fram for den domstolen som har saken til behandling, eller som traff avgjørelsen i siste instans. Når feilen anføres å være begått i den domstolen, settes kravet fram for *overprøvingsinstansen*. Gjelder kravet feil begått av forlikrådet eller tingretten, kan *Høyesterett bestemme* at kravet i stedet skal avgjøres av lagmannsretten.

(5) For behandlingen av kravet gjelder reglene om anke over kjennelser tilsvarende så langt de passer. Fremmes kravet mens saken verserer, kan det forenes med denne hvis det er hensiktsmessig.

Ny § 22-6 a skal lyde:

§ 22-6 a *Bevisforbud om interne straffesaksopplysninger*

(1) Det kan ikke føres bevis om politiets og påtalemyndighetens interne saksforberedelse i straffesaker.

(2) Riksadvokaten kan samtykke i at beviset føres. Samtykke kan bare nektes så langt opplysningene kan unntas fra innsyn etter straffeprosessens regler.

(3) Selv om samtykke er nektet, kan retten ved kjennelse bestemme at beviset skal føres når det er strengt nødvendig for sakens opplysning, og hensynet til sakens opplysning klart veier tyngre enn hensynene som tilsier hemmelighet. Riksadvokaten skal få redegjøre for sitt syn før retten treffer avgjørelse. Redegjørelsen meddeles partene.

§ 26-8 andre ledd skal lyde:

(2) Det samme gjelder *overfor* en part i saker hvor retten har plikt til å sørge for et forsvarlig faktisk avgjørelsesgrunnlag, jf. § 21-3 annet ledd.

§ 29-13 andre ledd første punktum skal lyde:

Anke over dom kan nektes fremmet når lagmannsretten finner *at det er klar sannsynlighetsovervekt for* at anken ikke vil føre fram.

§ 29-13 fjerde ledd andre punktum skal lyde:

Slikt varsel kan bare gis inntil den videre saksforberedelse er tatt opp med partene etter § 29-14 tredje ledd, og inntil *to måneder* etter at lagmannsretten mottok ankesaken.

§ 29-17 andre punktum skal lyde:

§ 9-12 *første til* tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 35-8 femte ledd første punktum skal lyde:

En som har fremmet krav ved individuelt søksmål, *betraktes som* utmeldt av gruppesøksmålet.

§ 35-12 første ledd skal lyde:

(1) Grupperepresentanten har rett og *plikt til* sakskostnader i gruppesøksmålet.

Ny § 36-6 a skal lyde:

§ 36-6 a *Innledning til vitneavhør mv. i barnevernssaker ved skjult adresse*

(1) I saker hvor det er truffet vedtak om eller som omhandler skjult adresse etter barnevernsloven, kan retten beslutte at opplysninger som nevnt i § 24-8 første ledd første punktum bare skal gis skriftlig til retten, når det er nødvendig for å holde barnets adresse skjult.

(2) Når retten har truffet beslutning etter første ledd, kan den i tillegg beslutte at det ved gjennomføringen av vitneavhøret skal settes i verk fysiske eller tekniske tiltak som er nødvendige for å holde vitnets identitet hemmelig.

(3) Opplysninger som er gitt skriftlig til retten etter første ledd, skal ikke føres inn i rettsboken.

(4) Når retten har truffet beslutning etter første ledd, har den private part ikke rett til innsyn i opplysninger som kan føre til at vitnets identitet blir kjent.

II

I lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene skal § 146 andre ledd nytt fjerde punktum lyde:

Når bruk av bestemte elektroniske løsninger i skriftlig kommunikasjon med domstolene er obligatorisk etter § 197 a tredje ledd, skal fristen avbrytes ved bruk av de elektroniske løsningene.

III

I lov 21. juni 2013 nr. 100 om fastsetjing og endring av eideoms- og rettshøve på fast eiendom m.m. gjøres følgende endringer:

§ 7-9 første ledd andre punktum skal lyde:

Dersom tvistesummen er under 250 000 kr, gjeld tvisteloven § 10-5 første og andre ledd.

§ 8-8 tredje ledd første punktum skal lyde:

Ved anke over jordskifteavgjerd kan lagmannsretten nekte å ta anken opp til behandling dersom retten finn *at det er klar sannsynleg overvekt for* at anken ikkje vil føre fram.

IV

I lov 18. juni 2021 nr. 97 om barnevern skal § 14-18 første ledd bokstav c lyde:

c. kapittel 24 om vitnebevis og § 36-6 a

V

1. Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer.
Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

B.

I

Stortinget ber regjeringen vurdere endringer i tvisteloven kapittel 6 for saker som kreves innstilt som følge av at behandlingen ikke er avsluttet innen fristen i § 6-11 fjerde ledd.

II

Stortinget ber regjeringen vurdere endringer i / unntak fra den absolutte fristen etter tvisteloven § 31-6 på ti år for gjenåpning av sivile saker som er pådømt som del av en straffesak.

III

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan partenes sakskostnader i sivile saker kan bli lavere, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Oslo, i justiskomiteen, den 28. mars 2023

Per-Willy Amundsen

leder og ordfører

